

יחידות סיוור בשריון

מצאת אל"מ א.א.

מכלול זה של פעולות הננקטות לשם שמירת הבטחון, כפי שמובנו הוגדר כאן, הוא מגוון מאוד — החל מההסוואה האישית של החייל הבודד, וגמור בהוצאת כוחות לתפקידי אבטחה. פעולות האבטחה מתחלקות באופן בולט לשניים: בעוד שכל הקשור בהשגת ידיעות על האויב מושפע, בראש-ווראשונה, ממיקום האויב ומהיערכותו, הרי כל הכרוך באבטחת כוחותינו מושפע בעיקר ממיקומנו ומהיערכותנו שלנו.

בעבר עסקו יחידות הסיוור בעיקר באיסוף ידיעות על האויב ועל הקרקע. אך כיום, הדבר האופייני לפעולתן של יחידות הסיוור-המשורין הוא, כפי שכבר צוין, ביצועם של שני תפקידים בעת ובעונה אחת: — תפקיד של סיוור מזה — ותפקיד של אבטחה מזה.

✱

נסקור עתה בקצרה קורות התפתחותו של הסיור בכללותו.
עדות לחשיבותו של פעולות סיור אנו מוצאים מאז ימי קדם
ועד ימינו אלה.

כבר בתקופת המקרא, אנו מוצאים עדות למשימת סיור שמטרתה להביא ידיעות על האויב ועל הקרקע:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מִשָּׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֲדוּ
 זֶה בְּנִגְבַּב וְעֲלִיתֶם אֶת־הַהָרִ: וַיָּאִיתָם אֶת־הָאָרֶץ מֵהַיָּם
 וְאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֶק הוּא הַרְפָּה הַמְעַט הוּא אִם־
 רָב: וְמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אִם־רָעָה
 וּמָה הָעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בְּהֶנָּה הַמְּצֻנָּה אִם בְּמִצְרָיִם.
 (במדבר יג. יז—כ.)

ובצד הוראה זו לסיור „אופרטיבי“ או „אסטרטגי“, אשר גם כיום אין הרבה מה להוסיף על תוכנה הכולל — ישנן בתנ”ך עוד דוגמאות רבות לחשיבות הענין, מריגול וסיור „טקטיים“ ועד לתחומים מדיניים-דיפלומטיים.

אך הסיור לא היה נחלתו של ישראל הקדום בלבד.
ידועה, למשל, אמרתו של חכם המלחמה הסיני, סוֹן-טְסוּ.
מלפני כ־2500 שנה:

”אם יש בידיך ידיעות על האויב ועל עצמך, אל לך לירוא מתוצאותיהן של 100 מלחמות.”

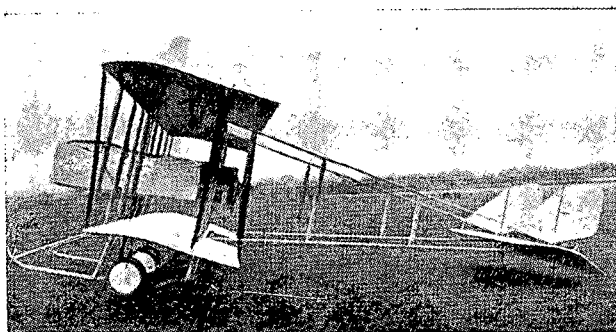
סיור רכוב במלחמת העולם הראשונה.

מקובל בדרך-כלל לצפות מפלוגות הסיוור בשריון (ומיחידות-סיוור אחרות), שיופעלו בתפקידי סיוור בלבד; אולם במציאות מופעלות תכופות יחידות הסיוור — ובצדק — למשימות רבות שאינן קשורות דווקא באיסוף ידיעות.

נמצא ודאי ענין בסקירת הסיבות לאורח כזה של תפעול כוחות הסיור-המשורין. כוחות אלה מופעלים בקשת מגוונת של משימות, החל ממשימות סיור גרידא וכלה במשימות אבטחה, ומשימות מיוחדות; דהיינו — כל אותן משימות שתכליתן „חסכון בכוח“.

בעוד שעל חלק מעקרונות הלחימה אפשר לפעמים לומר בידועין (לדוגמה: ריכוז-הכוח מושג לעתים על חשבון ההפתעה), הרי שעל עקרון האבטחה אין לומר לעולם. הגדרה הנהוגה לגבי עקרון זה גורסת, כי „הבטחון” הוא כלל הפעולות הננקטות על-ידי כוח לוחם לשם השגת ידיעות על האויב וכדי למנוע ממנו את היכולת להפתיע את כוחותינו; דהיינו, נקיטת פעולות סיוור — ופעולות אבטחה.

מטוסי תצפית במלחמת העולם הראשונה.

לטוס על פני מרחבים גדולים שהיעד מהווה רק חלק־מה מהם.

נראה עתה, מה היתה התמונה של פעולות האבטחה במלחמת העולם השנייה.

באורח־הלחימה שנתגבש במלחמת־העולם הראשונה, להוציא את שלב־המוצא הראשוני שלה, נמצאו הצבאות כמעט כל הזמן במגע קרוב למדי, ללא מרחב־הפקר אופרטיביים ביניהם. די היה בקידום מוצבי־החוץ אל קרבת האויב, או בשילוח משמרות ופטרולים רגליים צמודים. אולם הופעת השריון בזירת הקרב שינתה את התמונה. גמישותו של השריון, מהירותו ועצמתו — דהיינו, יכולתו להופיע כמעט־במפתיע, לשנות במהירות כיוון וקצב, לשטוף כל התנגדות — חייבו את גופי הצבא ליצור לפנייהם מרחב־אתראה, שיאפשר להם להיערך מבעוד מועד לקידום שריון האויב.

נמצא שאפשר להשיג מרחב־אתראה כזה בשתי דרכים: האחת — לקדם כוחות הרחק־לפנים; השנייה — לאפשר לכוחות אלו להשהות את שריון האויב. המסקנה שנתבקשה משתי דרכים אלו היתה להקצות למשימה זו כוחות משוריינים; שהם המתאימים ביותר לפעול עצמאית הרחק קדימה לפני הכוחות־העיקריים ושהם מתאימים ביותר להשהות את השריון. עלינו לזכור שפעולות סיור בזירות קרב־נייד בהן מצוי אויב משורין מחייבות נוכחות תמידית של שריון להגנת רכב־"רך" המסייר אי־שם הרחק לפניו; כך נבין כיצד שולבו שתי משימות אלו בתחום משימותיהם של יחידות הסיור המשוריינות. אלא שתחילה חייב הדבר, כמובן, התאמה של מבנה היחידות הנ"ל וצידודן.

★

בשנת 1945, מיד לאחר הנצחון על גרמניה, נערך בנירנברג כנס מפקדי־סיור של הצבא האמריקאי בזירה האירופית. בכנס זה סוכם לקחי־המלחמה של יחידות הסיור בזירה זו.

בשנת 1946 נערך כנס נרחב־יותר ב"פורט־נונס" (בארה"ב), ובו נבחנו לקחי יחידות הסיור של צבא ארה"ב בכל זירות המלחמה. בכנסים אלה התברר שלמרות העובדה כי יחידות הסיור נכנסו למלחמה כשגמגמתן לסייר מערכי אויב, עלי־מנת להביא ידיעות, עבר עליהן במשך המלחמה תהליך אחיד: נתברר שאחוז סיורי־החרש היה נמוך יחסית, ולעומתם רבו המקרים של לחימה למען השגת ידיעות; וכן רבו המקרים של מילוי פעולות אבטחה על־ידי יחידות הסיור. יתר על כן:

סקירה היסטורית מוכיחה על קיומן של יחידות־סיור בכל הדורות; אופיין נשתנה, כמובן, בהתאם להתפתחות הטכנית והטקטית של הצבאות. בעוד שמרגליו של יהושע ביצעו סיור רגלי, מופיע כבר סיור רכוב על התבליטים האשוריים; ועל קיום יחידות פרשים אשר הסיור (כולל סיור־לוחם) הוא עיקר־תפקידם, ידוע לנו מתיאורי חיל־הפרשים מימיו של אלכסנדר הגדול. סיירים שהוקצו מתוך גופי־הצבא, אך גם יחידות־סיור שלמות של חיל־פרשים קל, אשר לפי אופיו התאים היטב לתפקיד זה, היו מצויים דורות־על־דורות בצבא הרומאי. בימי הביניים מילאו הסיירים־הרכובים (שלרוב היתה ברשותם גם עצמת־ירי ניכרת) תפקיד בעל־ערך בצבאות המונגולים. בעת החדשה נתגבשו יחידות מסוג דומה בכמה וכמה מצבאות אירופה. אצל נפוליאון כבר היו קיימות, מלבד חיל פרשים כבד הפועל באגפים או המוחזק בעתודה, גם יחידות פרשים קלות, שנועדו בעיקר לצרכי סיור. הסיור הרכוב התקיים תקופה ארוכה והוא מוכר בכל מלחמותיה של המאה ה־19. גם במלחמת־העולם הראשונה עדיין פעולות יחידות פרשים בתפקידי סיור־רכוב: בחזית־המערב — בתחילת המלחמה בלבד; בחזית־המזרח — ברבים משלביה; ובחזיתות סיני, ארץ־ישראל ועיראק בכל מהלך המלחמה. אלא שאז חלה גם התמורה היסודית הראשונה בנוהג עתיק זה: שכן היה זה כבר בראשיתה של מלחמת־העולם הראשונה כאשר הופיע לראשונה המטוס הקל בתפקידי סיור, שהיו משימתו ותכליתו הצבאית הראשונית. אולם גם המטוס — בדומה לחיל־הפרשים — נאלץ עדי־מהרה להילחם בעד אפשרות סיור. ומכאן החלה התפתחותו של מטוס־הקרב על כל שלביה.

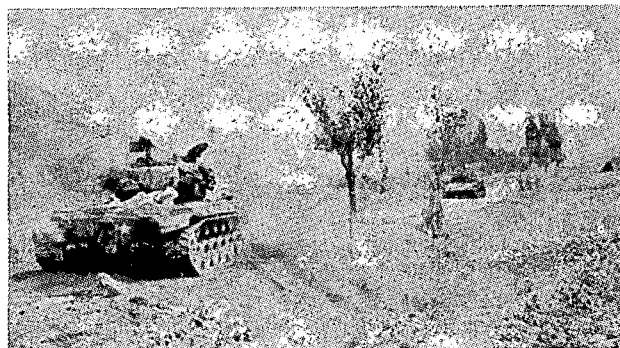
מענינת העובדה שבתחילת מלחמת־העולם השנייה עדיין היו קיימות, בכל הצבאות שהשתתפו בה, יחידות־פרשים שיעודן העיקרי — הסיור; אלא שכאן מופיע לראשונה לצדן של יחידות אלו, סיור ממונע. מחשבת הסיור התבססה בתקופה זו, בעיקרה על סיור־חרש ועל הסתננות לעומק; היחידות היו יחידות קלות — של אופנועים ומכוניות קלות.

משך מהלך המלחמה נתברר יותר ויותר שקרב התנועה מחייב השגת ידיעות, במהירות, על עומקו של מערך ההגנה ורוחבו; כן נתברר שאפשרויות ההסתננות לרכב ממונע הן מוגבלות ומצומצמות, וכי יחידות הסיור זקוקות להגנה מפני שריון האויב; נוסף על כך התעורר צורך מוגדר בלחימה למען השגת ידיעות. תופעות אלו הביאו בהכרח לתגבור הסיור בטנקים ובנשק־מסייע. לעומת זאת, פיתוחם המקביל של המטוס ושל טכניקת הצילום הרחיב יותר ויותר את השימוש במטור סים לשם השגת ידיעות על האויב ובעיקר לשם השגת ידיעות על הקרקע.

שלב זה בהתפתחות הסיור ניתן לסכם כך: מבחינת התהליך של איסוף ידיעות בזירה בה מופעל שריון, וכשהסיכוי הוא לקרב נייד — פחתו האפשרויות לסיור־חרש קרקעי. נוצר הכרח לחזק את הסיור בשריון — הן למתן הגנה לסיירים והן לצורך לחימה להשגת ידיעות. מצד שני, גברו האפשרויות של סיור וצילום באויר; דבר המאפשר בנקל הטעיית האויב באשר ליעד אליו מתכוון המסייר או המצלם — שכן ביכולתו

התברר שבמקרים רבים, בהם נטו המפקדים להטיל לקרב את כל כוחותיהם, הופעלו יחידות הסיור אף לביצוע משימות קרב רגילות.

במקרים רבים הופעלו יחידות הסיור גם במשימות „חסכון בכוח” — מושג שעוד יוסבר במשך הדברים.

סיור משוריין במלחמת קוריאה.

כתוצאה מאותו כנס, ולאור המציאות החדשה של שדה הקרב, נוסחו מחדש משימותיהן של יחידות הסיור המשוריינות:

- השגת ידיעות על האויב;
- מניעת הפתעה לכוחותינו מצד האויב;
- ביצוע פעולות של „חסכון בכוח”.

כדי לאפשר מילוי של משימות אלו שופרו תקנים והיחידות הושתתו על מבנה משוכלל של צוותי-קרב כבר מן הדרג הנמוך ביותר. צוותים אלה כללו רכב-סיור „רך”, כגון ג'יפים; סיוע של מרגמות מתנייעות; כוח מסתער — כגון טנקים קלים וחרמ"ש; ובדרג שני, יותר בעומק — יחידות טנקים-בינוניים וארטילריה מתנייעת. כן הוגברו יחידות הסיור ב„רכב-סיור אוירי” אורגני לעריכת סיורי-אוויר וצילום-אוויר. מאז חלה התפתחות טכנולוגית נוספת, ביחוד בשדה האלקטרוניקה — וכיום מורכבות יחידות הסיור מיסוד אוירי מוגבר הכולל הליקופטרים ומטוסים קלים, המצוידים במצלמות רגיי-לות, במצלמות טלביזיה, באמצעי מכ”מ ובאמצעים לגילוי שריון אויב המוסה בחורשות, (זאת באמצעות קרניים „אינפרא-אדומות”).

למה הביא מכלול-גורמים חדש ונרחב זה?

הציוות של אמצעי-קרב רבים ושל אמצעים כה חדישים; הצורך בביצוע משימות מגוונות של סיור ושל אבטחה — וכל זאת הרחק לפני כוחותינו; ומידת-התלות הרבה עתה במיוחד, של הפיקוד בטיב פעולתן של יחידות הסיור — מכלול גורמים זה הביא למסקנה שיש להקים יחידות לא גדולות, אולם בעלות איכות גבוהה מבחינת כוח-האדם שבהן, יחידות שתהיינה מסוגלות לפעול תוך תושיה ויוזמה אף בתנאי נחיתות מספרית.

קיומן של יחידות מובחרות כאלו מחייב מחשבה שקולה

לתפעולן. המחשבה הקונבנציונאלית, הנראית כהגייונית, לפיה יש לשלוח תמיד את יחידת-הסיור בראש, לפני כוחות השריון — גרמה לא-פעם, וביחוד בשטח שהנו מוגבל מבחינת האפשרויות להתפרסות (בעיקר בשטח הררי), למצב שתכופות לחמה יחידת-הסיור ברציפות נגד שריון אויב משהה — בעוד שדיביזיה משוריינת שלמה, אשר לה גדודי טנקים המתאימים יותר להתגברות על שריון, נעה לה בבטלה יחסית הרחק למדי מאחור, כשאין ביכולתה לעבור קדימה; והתוצאה במצבים כאלה, היתה לרוב, שלסיור נגרמו אבידות קשות, וההתקדמות היתה אטית.

לעומת זאת, האימון המיוחד שניתן לכוחות הסיור ושהכשירם לפעול בצותים מהודקים ועל פני שטחים נרחבים ביותר (לעומת נורמות ההתפרסות של יחידות מסוגים אחרים), הביא למסקנה שבאותם מצבים בהם נוטים המפקדים, בצדק, להטיל את כל כוחותיהם לקרב, אפשר ואפשר להקצות לסיור משימות של „חסכון בכוח” — כלומר, משימות כגון: הטעיה, או חיפוי על גזרה רחבה, ואפילו השהיה בלבד — וכתוצאה מושגת האפשרות לרכז כוחות אחרים להתקפה בגזרה אחרת.

✱

מה נמצאנו למדים מסקירה זו? התברר לנו שהכיוון בו התפתחו יחידות הסיור בשריון יצר טיפוס של יחידה בעלת כוח-אדם מובחר ומאומן-היטב, כוח המצויד במיטב הציוד החדש. היחידה פועלת בצותים כבר בדרגיה הנמוכים ביותר, ומסוגלת לבצע קשת רחבה ומגוונת של תפקידים. הופעתו של השריון בשדה הקרב שינתה את המושגים על עומקה של זירת הסיור ורחבה. סכנת שריון אויב החלה מטילה צלה על פני הזירה. כל אלה חייבו קיומן של יחידות-סיור שיהיו, לפחות בחלקן, כבדות יותר בנושקן ובשריונן — וכתוצאה יהיו מסוגלות ללחום להשגת ידיעות, ויוכלו לעמוד, ולו רק במידה יחסית, מול שריון אויב (אף שכתוצאה יהיו פחות מתאימות לביצוע סיורי-חרש).

במקביל להתפתחות זו בסיור שעל פני הקרקע חלה התקדמות עצומה באמצעי הסיור והצילום האוויריים, שחלקם בהספקת הידיעות הלך וגדל, על אף זאת, עלינו לזכור שגם במציאות שדה-הקרב המודרני רבים המקרים בהם יחידות-סיור, ובעיקר החלק „רך” שבהן, ביצעו, בהעזה ותושיה, תדירות עמוקות למדי, בנצלן את תכונות המהירות ואת גורם ההטעיה; וביחוד השיגו זאת בדרך הסתננות, עלידי גיצול פרצות במערכי האויב. יחידות (או אף קבוצות סיירים קטנות) אלו, המצליחות להגיע למצב של „רואה ואינו נראה” — הן הספקיות העיקריות של ידיעות עדכניות ושוטפות; ועד עצם היום הזה אין תחליף לידיעות כאלו. וגם אם התכונה מאוד קשת המשימות של יחידות הסיור — הרי פעולות ההסתננות לעורף האויב וההיצמדות אליו הן עדיין מן המשימות החיוניות שכל יחידת סיור חייבת להתאמן בהן ולודא מילוי-בפועל בשעת קרב.